

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук, доцента

Коваленко Оксани Юріївни

на дисертацію **Чжан Лей** на тему «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

1. **Актуальність теми дисертаційної роботи.** Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження обумовлена зростаючими викликами цифрової трансформації вищої освіти, необхідністю модернізації традиційних освітніх практик та інтеграції мережевих технологій у загальноосвітній цикл підготовки бакалаврів. У контексті глобального переходу до цифрової економіки та стрімкого розвитку ІТ-інфраструктури значно зростає роль мережевого навчання як інструменту, що дозволяє забезпечити гнучкість, персоналізацію і доступність вищої освіти. У зв'язку з цим підвищуються вимоги до організації освітнього процесу в університетах, зокрема — до рівня цифрової компетентності викладачів, їхньої готовності до впровадження інтерактивних освітніх технологій, а також до ефективності освітньо-організаційних моделей, адаптованих до умов дистанційного і змішаного навчання.

Особливої уваги набуває необхідність системного підходу до впровадження мережевого навчання саме в базовий загальноосвітній цикл бакалаврської підготовки, де закладаються фундаментальні компетентності майбутніх фахівців незалежно від спеціалізації. У цьому аспекті особливо важливим є вивчення досвіду провідних країн, зокрема Китайської Народної Республіки, де вже реалізовано цілісні цифрові стратегії розвитку освіти. Потреба у переосмисленні змісту, форм і технологій загальноосвітньої підготовки, врахування психолого-педагогічних аспектів цифрової взаємодії між суб'єктами навчального процесу, формування внутрішньої мотивації студентів до самонавчання - усе це формує складний комплекс суперечностей, що потребують наукового вирішення.

У дисертації Чжан Лей «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів», вперше здійснено цілісний аналіз педагогічних засад мережевого навчання у загальноосвітньому циклі бакалаврату в умовах КНР, а також запропоновано підходи до його адаптації в українській освітній системі. Актуальність теми підкріплюється наявністю низки науково-практичних суперечностей, а саме:

(1) між потенціалом цифрових освітніх технологій і традиційними моделями навчального процесу;

(2) між необхідністю формування цифрової грамотності як наскрізної компетентності і відсутністю цілісних методик її інтеграції в освітні програми;

(3) між зростаючими вимогами до доступності й інклюзивності освіти і обмеженими можливостями класично орієнтованої педагогіки;

(4) між прагненням студентів до індивідуалізованих освітніх траєкторій і недостатнім рівнем персоналізації у вітчизняних ЗВО;

(5) між наявністю позитивного міжнародного досвіду впровадження мережевого навчання і потребою його науково обґрунтованої адаптації до українського соціокультурного середовища.

Таким чином, тема дисертації Чжан Лей є надзвичайно актуальною і відповідає вимогам сучасної освітньої парадигми, зорієнтованої на відкритість, мобільність, інтернаціоналізацію та цифрову трансформацію освіти. Її науково-теоретичне осмислення сприятиме вдосконаленню педагогічної практики та створенню інноваційних підходів до навчання у вищій школі.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.

Актуальність та значущість наукових результатів, отриманих у дисертації Чжан Лей «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів», підтверджується її відповідністю стратегічним напрямам науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, зокрема в межах комплексної теми «Управління формуванням

професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» (державний реєстраційний номер № 0120U104231).

У межах цього наукового напрямку дисертанткою було виконано підрозділ 2.2. «Навчально-методичне забезпечення мережевого навчання бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу», який має як фундаментальний, так і прикладний характер. Дослідження спрямовано на формування цифрової освітньої політики в умовах трансформації освітнього середовища, а також на розробку механізмів адаптації успішних практик КНР до українського освітнього контексту.

Таким чином, тема дисертаційної роботи органічно вписується у загальний контекст дослідницьких програм кафедри та реалізує поставлені наукові завдання щодо вивчення і впровадження інноваційних освітніх технологій, особливо в умовах цифровізації вищої освіти та посилення міжкультурної взаємодії. Результати дослідження мають вагомe значення для вдосконалення системи підготовки бакалаврів за умов інтеграції мережевого навчання в освітній процес.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність.

Аналіз змісту дисертації Чжан Лей свідчить про високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, що ґрунтуються на методологічно послідовному дослідженні, цілісному теоретичному аналізі проблеми й глибокому емпіричному вивченні освітнього процесу. У процесі роботи дисертанткою опрацьовано значний масив вітчизняної, китайської та міжнародної фахової літератури, зокрема 225 джерел (с. 181–212), що дало змогу здійснити систематизацію понять, концепцій і підходів щодо мережевого навчання в контексті загальноосвітнього циклу підготовки бакалаврів.

Коректно сформульовано наукову проблему, визначено предмет і об'єкт дослідження, чітко окреслено його мету й завдання, що забезпечило логічну

побудову всіх структурних компонентів дисертації. Вибір методологічного апарату підтверджує наукову обґрунтованість роботи: поєднання загальнонаукових теоретичних методів (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання) з емпіричними (анкетування, експертне оцінювання, контент-аналіз, порівняльно-педагогічний аналіз, інтерв'ю) дало змогу отримати достовірні результати, що відповідають меті дослідження.

Особливу увагу приділено дослідно-експериментальній перевірці запропонованих у роботі підходів до використання мережевого навчання у підготовці бакалаврів. Експериментальна база дослідження включала заклади вищої освіти України та КНР, що забезпечило репрезентативність результатів. Для аналізу отриманих даних дисертанткою було застосовано методи математичної статистики (визначення середніх значень, варіаційний аналіз, коефіцієнт зростання показників), що засвідчує достовірність висновків і об'єктивність інтерпретації результатів експерименту.

Таким чином, ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації Чжан Лей, є високим. Результати дослідження логічно випливають з поставлених завдань, мають чітке практичне спрямування і підтверджені реальними експериментальними даними.

4. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій Чжан Лей дає підстави стверджувати, що результати дисертаційного дослідження, отримані в процесі розв'язання поставлених завдань, мають виразну наукову новизну.

Зміст і структура роботи послідовно розкривають обрану тему дослідження, а наукова новизна дисертації полягає у такому:

У **першому розділі** (с. 34–36; 48–52) уточнено понятійно-категоріальний апарат теорії цифрової освіти. Вперше надано авторське тлумачення поняття «мережеве навчання у загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів», що визначено як організаційну модель дистанційного освітнього процесу, яка базується на принципах відкритості, цифрової мобільності, взаємодії учасників

освітнього процесу в асинхронному та синхронному режимах. Уточнено й інші ключові дефініції: «інформаційно-освітнє середовище», «цифрова компетентність здобувача освіти», «мережеві освітні платформи». Основні результати опубліковано у одноосібних статтях у фахових наукових виданнях категорії Б:

1. Чжан Лей. Мережева форма навчання: теоретико-методологічне обґрунтування. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. № 1. С. 80-86.

URL: <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2024-1-80-86>

DOI: <http://socped.luguniv.edu.ua/index.php/socped/article/view/27/27>

У другому розділі (с. 85–99; 108–110) вперше здійснено компаративний аналіз мережевих освітніх практик у КНР, узагальнено перелік найбільш використовуваних цифрових платформ (XuetangX, Talkweb, UMU, Smartedu), охарактеризовано їхню дидактичну функцію у формуванні цифрових навичок і засвоєнні дисциплін загальноосвітнього циклу. Розроблено типологію форм і методів мережевого навчання в китайських ЗВО. Відповідні положення опубліковано у статтях:

1. Чжан Лей. Навчально-методичне забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 69. Том 2. С. 23-26.

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.4>

URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/69/part_2/6.pdf

2. Чжан Лей. Особливості мережевої форми реалізації освітніх програм у сучасних умовах. *Вища освіта України*. 2024. № 1. С. 84-90.

DOI [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.1\(92\).11](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.1(92).11)

URL : <https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/228/186>

У третьому розділі (с. 129–171) обґрунтовано модель модернізації освітнього процесу в умовах мережевого навчання. Вперше виокремлено три рівні імплементації іноземного досвіду: інституційний (управлінські рішення і нормативно-правова база), викладацький (формування цифрової компетентності педагогів), студентський (мотивація та участь у цифровому

освітньому середовищі). Визначено організаційно-педагогічні умови ефективної реалізації цієї моделі. Результати презентовано у статті:

1. Чжан Лей. Модернізація навчального процесу у ВНЗ в умовах реалізації технології мережевого навчання. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки*. 2024. № 1(61). С. 38-42.

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2024.1.7>

URL : <https://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/article/view/3108/3551>

Крім цього, у третьому розділі (с. 129–171) авторкою запропоновано систему критеріїв для оцінювання ефективності мережевого навчання в підготовці бакалаврів: мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, інструментально-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний. Для кожного критерію конкретизовано показники й рівні (високий, середній, початковий), що дозволило провести якісну оцінку впливу мережевої форми навчання на професійний розвиток здобувачів. Ці теоретичні висновки підтримано в публікації:

1. Чжан Лей. Педагогічні аспекти мережевого навчання бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу. *Інклюзія і суспільство*. 2024. № 1(6). С. 64-69. DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-1-9>

URL : <https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusion-society/article/view/95/93>

Результати опубліковано в працях апробаційного характеру, статтях у інших наукових виданнях, статтях у періодичних наукових виданнях:

1. Кравченко Г. Ю., Чжан Лей. Використання мережевої взаємодії в умовах закладу вищої освіти. *Progressive research in the modern world : the 7th International scientific and practical conference (Boston, March 29-31, 2023)* BoScience Publisher, Boston, USA. 2023. Pp. 288-293.

URL : <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-29-31.03.23.pdf>

2. Zhang Lei. Study on distance education mode in college teaching under force majeure condition. *Адаптивні процеси в освіті: матер. II Міжнар. наук. форуму (Київ-Харків-Запоріжжя, 7–8 лютого 2023 р.)*. Київ-Харків-

Запоріжжя, 2023. С. 300-305. URL :

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734493/1/ФОРУМ_тези_друку_сайту_2023.pdf

5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність одержаних результатів дисертації полягає в тому, що в ній уперше на науковому рівні здійснено комплексне дослідження мережевого навчання у загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти КНР. У процесі дослідження вдосконалено теоретико-методологічну базу цифрової освіти, а також збагачено категоріальний апарат сучасної педагогіки.

До основних теоретичних здобутків належить: уточнення сутності понять «мережеве навчання», «мережева форма здобуття освіти», «цифрова компетентність здобувача освіти», «інформаційно-освітнє середовище», «мережеві освітні платформи» (розділ 1, с. 34–36, 48–52); узагальнення досвіду організації мережевого навчання в ЗВО КНР; розроблення типології форм і методів навчання в умовах цифровізації (розділ 2, с. 89–124); теоретичне обґрунтування авторської моделі модернізації освітнього процесу в умовах мережевої взаємодії (розділ 3, с. 129–171).

Практична значущість дослідження визначається можливістю безпосереднього застосування результатів у навчальному процесі. Зокрема, авторська модель може бути використана для модернізації освітньо-професійних програм бакалаврського рівня, оптимізації цифрової інфраструктури ЗВО, підвищення цифрової компетентності викладачів та здобувачів освіти, упровадження ефективних форм і методів онлайн-навчання.

У межах реалізації дослідження апробовано систему педагогічних умов формування цифрової компетентності, впроваджено пропозиції щодо організації навчального процесу у вищих навчальних закладах КНР. Результати можуть використовуватись у процесі удосконалення методичного забезпечення цифрової освіти, при розробці курсів підвищення кваліфікації, у формуванні освітніх політик в галузі цифровізації.

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Окремі положення презентовано на міжнародних наукових заходах, зокрема: Progressive Research in the Modern World (Boston, USA, 29–31 March 2023); Interdisciplinary Research: Scientific Horizons and Perspectives (Vilnius, 21 April 2023); Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки? (Lviv–Toruń, 19 February – 19 March 2024); Адаптивні процеси в освіті (Київ–Харків–Запоріжжя, 7–8 February 2023); Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів (м. Харків, 19 жовтня 2023 р.).

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Ключові положення та наукові результати дисертаційної роботи Чжан Лей були опубліковані в 9 наукових працях (з яких 8 – одноосібні), у тому числі: 5 – статті у вітчизняних фахових наукових виданнях, 4 – публікації апробаційного характеру, представлені у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

В опублікованих працях здобувачки повністю відображено сутність і зміст отриманих результатів дослідження, а також наукову новизну роботи. Тематика статей відповідає предмету, меті, завданням і висновкам дисертації.

Це повністю відповідає вимогам п. 8 і 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

На підставі викладеного, опублікування й апробацію результатів дисертаційної роботи Чжан Лей слід вважати достатніми.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Структура дисертаційної роботи Чжан Лей відповідає загальноприйнятим вимогам до наукових досліджень і включає: анотацію, вступ, три змістовні розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. У додатках

представлено документи, що підтверджують апробацію та практичне впровадження результатів дослідження в освітній процес закладів вищої освіти України та Китайської Народної Республіки.

Загальний обсяг основного тексту дисертації становить 9 авторських аркушів, що повністю відповідає вимогам, встановленим чинним нормативно-правовим актом — Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 (із змінами від 31.05.2019 р.).

Робота виконана відповідно до принципів академічної доброчесності, представлена у науковому стилі, вирізняється внутрішньою логічною послідовністю, структурною завершеністю та відповідністю між метою, завданнями, змістом і сформульованими висновками.

8. Академічна доброчесність.

При детальному розгляді дисертаційної роботи Чжан Лей не виявлено порушення академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації).

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертаційну роботу Чжан Лей, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення та незначні зауваження.

1. У підрозділі 1.1 дисертантка обґрунтовує поняття «мережеве навчання» як педагогічну категорію, однак понятійно-термінологічний апарат дослідження загалом представлено дещо узагальнено. Зокрема, використані дефініції понять «мережева педагогіка», «цифрова компетентність», «освітня платформа» потребують чіткішого розмежування з посиланням на сучасні наукові джерела як українських, так і зарубіжних дослідників (Розділ 1, с. 34–36, 48–52).

2. У Розділі 2 представлено порівняльну характеристику освітньо-інформаційних платформ КНР (XuetangX, Talkweb, Smartedu тощо), однак обґрунтування добору саме цих платформ як об'єктів дослідження виглядає неповним. Бажано було б уточнити критерії їх відбору, а також надати

розгорнутий аналіз впровадження мережевої форми навчання у відповідних ЗВО, які лише епізодично згадуються у тексті (с. 85–99, 100–102). Таблиця, на яку посилаються у зовнішньому рецензуванні (с. 100), у наявному тексті відсутня.

3. Підрозділ 2.2 (с. 101–124) присвячено методам, формам і засобам мережевого навчання. На думку рецензента, в окремих фрагментах цей підрозділ виглядає перевантаженим прикладами практичного застосування освітніх платформ, що доцільніше було б узагальнити в Розділі 3, де аналізується хід експериментального впровадження. Це дозволило б посилити логічну структуру дослідження.

4. У дисертації недостатньо розкрито потенціал цифрових інструментів як засобів формування освітньої мобільності та індивідуалізації навчання. Доцільно було б конкретизувати, як саме ці інструменти сприяють реалізації мережевої моделі підготовки бакалаврів – через персоніфікацію змісту, самостійне оцінювання чи адаптивну підтримку тощо.

5. Список використаних джерел потребує редагування в частині уніфікації оформлення згідно з вимогами (наприклад, частина англомовних джерел оформлена без належних ідентифікаторів – DOI, ISSN тощо; трапляються посилання на маловідомі сайти без стабільних адрес).

6. У підрозділі 3.1 (с. 128–138) представлено динаміку змін рівнів цифрової компетентності здобувачів освіти, однак результати педагогічного експерименту було б доцільно візуалізувати у вигляді графіків чи діаграм, що надало б узагальненням більшу переконливість і доступність для аналітичного сприйняття.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер, стосуються окремих аспектів структурного оформлення та уточнення теоретико-методологічних положень. Вони не знижують загального рівня науковості, теоретичної і практичної значущості дисертаційного дослідження Чжан Лей. Дисертація є цілісною, завершеною науковою працею, що відповідає

вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

10. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Чжан Лей «Мережева форма реалізації освітніх програм у підготовці бакалаврів у закладах вищої освіти КНР» виконана на достатньо високому науковому рівні, є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка має вагоме теоретичне та практичне значення для розвитку сучасної цифрової педагогіки, зокрема в контексті мережевого навчання в закладах вищої освіти.

У ході виконання дослідження авторкою повністю реалізовано поставлену мету, досягнуто виконання усіх наукових завдань, сформульовано обґрунтовані висновки та розроблено методичні рекомендації. У дисертаційній роботі належним чином розкрито специфіку використання освітніх цифрових платформ, типологізовано методи і засоби мережевого навчання, змодельовано сучасну освітню парадигму в умовах масової цифровізації.

Наукові публікації Чжан Лей належним чином відображають положення отриманої наукової новизни. Основні результати дослідження були апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях, висвітлені у фахових наукових виданнях України та за кордоном, а також впроваджені в освітню практику провідних ЗВО Китайської Народної Республіки, що підтверджується відповідними документами у додатках до дисертації.

Наведені у відгуку дискусійні положення та зауваження мають переважно уточнювальний і методологічний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку змісту дисертаційної роботи.

Дисертація Чжан Лей за змістом відповідає спеціальності 011 - освітні, педагогічні науки, а за рівнем теоретичних і методичних напрацювань - рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тема дослідження є актуальною, логічно й послідовно розкритою, результати - науково новими,

практично орієнтованими й важливими для вдосконалення цифрової підготовки здобувачів вищої освіти.

Дисертаційна робота Чжан Лей «Мережева форма реалізації освітніх програм у підготовці бакалаврів у закладах вищої освіти КНР» відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, визначеним пунктами 6, 7, 8 і 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради...», затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12.01.2022 р. Її авторка Чжан Лей заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 - освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

Кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки,

іноземної філології та перекладу

Харківського національного економічного

університету імені Семена Кузнеця

Міністерства освіти і науки України

Оксана КОВАЛЕНКО

Підпис засвідчую:

Вчений секретар ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Оксана ПИСАРЧУК